

non esse in auctoritate habendos, quia in his in quibus discordant a doctrina Ecclesiæ, quæ in Synodis, et in libris Augustini habetur, probandi non sunt, et quia in hoc saltem suspecti sunt, ideo Ecclesia Romana eos non commendat. In quo etiam alludit Hormisda ad decretum Gelasii, qui, in suo decreto de librorum ecclesiasticorum auctoritate, libros Fausti inter apocryphos numerat.

28. *Error Fausti concluditur ex illis scriptis.* — Ex his ergo intelligitur, illos libros semper fuisse, vel damnatos, vel valde suspectos: et profecto qui illos attente legerit, facile intelliget, auctorem eorum Semipelagianorum errore infectum fuisse. Nam, licet ambiguis et æquivocis locutionibus studeat Faustus occultare sensum suum erroneum, ut ex allegatis in principio constat, tamen in multis aliis manifeste se prodit, quod initium fidei vel salutis tribuat libero arbitrio, et illi veram gratiam subjungat, tanquam subsequentem bonum et meritorium usum liberi arbitrii, non tanquam præcedentem. Sic, cap. 7 cum dixisset: *Tempus gratiæ quo redempti sumus, merita hominum non expectavit, opera penitus non quæsivit*; statim adjungit: *sola Deus fidei nostræ devotione contentus fuit*, ubi non potest loqui de devotione, quæ sit ex gratia, alias etiam priora verba de meritis et operibus ex gratia factis intelligenda essent, et sic hæreticum esset dicere, Deum, tempore gratiæ, opera (utique ex gratia facta) non requirere; unde consequenter adjungit: *Iustum ex fide vivere asservit, quia ei fidem et justitiam quærenti, contulisse se meminit*: et infra circa id Pauli: *Inquirentibus se remunerator sit*, inquit: *Sicut ad Dominum largitio remunerandi, ita ad hominem devotio respicit inquirendi*; et in fine: *Fidem, inquit, expectat a parvulis* (id est a nondum justificatis); *opera etiam cum fide a confirmatis requirit, ita tamen ut credulitatis affectum proficientibus augeat, et laborantibus adjutor quotidianus adsistat*. Unde credulitatis affectum sentit præcedere gratiam fidei, et laborem humanum gratiam operum, quod capite nono confirmat, et capite decimo magis exponit, dicens dedisse Deum homini libertatem, ut si malam vellet appetere, sibi esset permissum: *Si autem bonum cuperet, actionem et perfectionem ejus a conditore deposceret, ad mercedem vero illius officiosa devotio pertineret. Et ideo hominis formator et rector bonæ voluntatis homini deputavit usum, sibi reservavit effectum*, ubi initium ponit in boni cupiditate, cujus bonum usum soli libero arbitrio,

Deo autem perfectionem et consummationem tribuit, et in eodem sensu dicit inferius: *Orantibus, et vigilantibus, misericordiæ benignitate succurritur, quæ utique pulsantibus, magis ex devotione, id est, ob bonum affectum, quam ex prædestinatione defertur*, ubi incipit impugnare gratuitam prædestinationem, illam enim vult esse ex merito solius liberi arbitrii, quod hic vocat ex devotione. Et ita gratiæ et prædestinationi solum tribuit effectum et consummationem, ut repetit capite undecimo, circa finem; et clarius capite duodecimo, de filio prodigo loquens, ait: *Sicut sui criminis est, quod longe pii parentis refugit oculos, ita suæ est devotionis, quod per insilum sibi bonum deliberans, et adsurgens, ad paternos recurrit amplexus*, ubi particula, *per insilum bonum*, satis declarat quo sensu devotionem appellet affectum ex sola libertate procedentem, quod iterum atque iterum repetit.

29. *Quod recte dicere Faustus videbatur, male explicat.* — Potest autem quemquam decipere, quod in eodem loco hæc verba interponit: *Gratia, quæ pulsaverat peregrinatem, ipsa suscipit revertentem*, et ita videtur fateri, gratiam præire, quod capite septimo multis verbis astruere videtur. Verumtamen ibidem suum sensum aperit, omnemque ambiguitatem tollit, et nomine gratiæ pulsantis, vel attrahentis solam externam prædicationem et doctrinam, seu objecti propositionem intelligit, ut patet ex illis verbis Fausti: *Quid est autem attrahere, nisi prædicare, nisi Scripturarum consolationibus excitare, increpationibus deterere, desideranda proponere, intentare metueda, judicium comminari, præmium polliceri?* Ubi aperte non aliter gratiam prævenientem, quam Pelagius interpretatur; unde subjungit: *Sicut gratiæ est, quod attrahitur, ita obedientia probatur esse quod sequitur*. Ubi dupliciter errat, nam veram gratiam interius attrahentem non agnoscit, et ad obediendum externæ prædicationi voluntatem per se sufficere sentit, saltem inchoative, ut sic dicam, *ut per quamdam voluntatis ansulam* (sicut subjungit) *comprehendi et attrahi valeat* (utique cum effectu) *qui vocatur*: et in eodem sensu dicit in eodem capite: *Assistenti, et vocanti Domino, famulus manum fidei, qua attrahatur, extendit, et dicit: Credo, Domine, adjuva infirmitatem meam*. Ubi hunc ordinem constituit inter gratiam et liberum arbitrium, ut præcedat vocatio aliqua per externam prædicationem, vel alio simili modo, et tunc intelligitur Deus, non ut adjuvans, sed ut assistens, et quasi expectans, ut

deinde incipiat homo credere imperfecte, et invocare sua libertate, ac tandem Deus incipiat per gratiam ad profectum adjuvare; unde subjungit: *Et ita se duo ista conjungunt; attrahentis virtus, et obedientis affectus: quomodo si æger aliquis assurgere conatur, et facultas animum non sequatur, et propterea sibi porrigi dexteram deprecatur, clamat voluntas, quia sola per se elevari nescit infirmitas, ita Dominus invitat volentem, attrahit desiderantem, erigit aduilem*. Imo, cum statim explicet attractionem non esse nisi prædicationem, ut antea retuli, videtur indicare etiam prædicationem ipsam esse ex merito aliquo propriæ voluntatis desiderantis, et invocantis. Verumtamen vel duplicem attractionem ponit, aliam externam tantum, et sufficientem ad volendum per solam libertatem, saltem imperfecte; aliam perfectiorem, et cum effectu, et hanc dicit esse ex humano merito: vel certe potius sentit attractionem illam externam interdum dari etiam indignis, et sine prævio merito, interdum vero dignis ex merito humano, quod præcedit aliquando ante prædicationem Evangelii, vel revelationem supernaturalem, per bonum usum legis naturæ.

30. *Tam multa inculcat Faustus pro semipelagianismo, ut illum pie exponere non liceat.* — Atque hanc eandem doctrinam magis inculcat, et declarat toto libro secundo. Nam, in capite tertio, ex professo probat prædestinationem esse ex præsentia alicujus meriti humani, et ideo ait, *voluntatem esse, quæ meretur auxilium, sicut voluntas est, quæ operatur delictum*, et in capite quarto eundem ordinem inter usum libertatis et gratiæ ponit, et ideo inter alia dicit: *Ad obedientiam pertinet labor, fructus autem laboris ad gratiam*, ubi necesse est loqui de obedientia, quæ viribus propriis fit, cum illam a gratia distinguat. Et capite sexto, post multa quæ de prædestinationis causa tradit, de Abel dicit in fine: *Sed et Abel divinis studuit placere conspectibus per insilum a Deo generaliter bonum, id est, per propriæ meruit voluntatis affectum*, et cap. 7 dicit, *legem naturæ esse primam gratiam, per quam multi vestibula salutis intraverunt, per Christum ad vitæ penetralia perducendi*. Loquiturque de hominibus, qui fuerunt ante legem scriptam; et idem consequenter sentit de his quibus nondum fuit exterius prædicata fides. Unde generaliter ait: *Nisi voluntariam devotionem, et intentionem quæreret, remunerationem homini non deferret, et nisi ei aliquid proprium, unde posset placere, tribuisset*. Ac de-

nique, capite vigesimo-sexto, inter alia dicit: *Hoc solum nostrum est, ut qui pro fragilitate idonei non sumus, saltem quærendi, et pulsandi importunitate placeamus*. Hoc autem vocat nostrum, quia nos ad id sumus idonei, utique absque gratia; unde addit tandem notanda verba, *nisi fuerit obedientiæ præmissæ devotio, gratiæ vilescit oblatio*. Ex quibus locutionibus, si una tantum vel altera in hoc opere inveniretur, posset pie ad bonum sensum trahi, explicando, verbi gratia, necessitatem laboris et obedientiæ, de illa quæ cum Dei adjutorio præstatur. Verumtamen in tanta multitudine sententiarum, et tot modis illas explicandi contra doctrinam Augustini, nulla pia interpretatio locum habet; præsertim, quia simul conatur ille auctor refellere testimonia Scripturæ, quæ veritatem fidei confirmant, ad peregrinos et erroneos sensus illa detorquendo, ut postea confirmando fidei doctrinam attingemus.

31. *Adducta pro Fausto solvuntur.* — Quapropter, in prioribus locis, quæ in contrarium adduximus, prima verba Epistolæ, quæ sunt a toto Concilio probata, catholicum possunt habere sensum, et in illo credendum est, fuisse a Patribus Concilii ibi subscribentibus recepta, ut Baronius recte notavit. In aliis vero, quæ sunt propria Fausti, sub nomine gratiæ comprehendit externam prædicationem, revelationem, doctrinam, imo etiam legem naturæ, ut vidimus. Et ita quoties dicit initium bonæ voluntatis esse ex gratia, vel a Deo esse inchoationis initia, et consummationem, et gratiam esse quæ attrahit, et ante obedientiam præcedit, et similia; solum loquitur de gratia externa per legem, vel doctrinam, aut prædicationem; ita enim se in aliis locis declarat, nec in alio sensu potest consecutio doctrinæ consistere. Et ita etiam notavit Maxentius in dicta responsione circa finem.

32. *Faustus fidei consonat in voce, dissonat in sensu.* — Unde, licet in eisdem libris reperiantur eadem voces quibus catholica fides utitur, nimirum, gratiæ vocantis, attrahentis, adjuvantis, ac cooperantis, nihilominus eorum significatio et usus longe sunt diversa. Nam per vocationem, solam externam prædicationem, vel objecti propositionem, aut naturalis legis dictamen, aut aliquid simile intelligit, ut ipse explicat, et hanc interdum primam gratiam, et attractionem. Per adjutorium autem gratiæ, vel cooperationem, intelligit gratiam aliquam subsequentem ad humanum meritum, et promoventem aliquo modo liberum ar-

bitrium ad ulteriorem perfectionem. Ac proinde, in capite decimo, libro secundo, sic inquit: *Ipsium adjutorii vocabulum duos indicat, operantem et cooperantem; quæ verba inveniuntur etiam in Augustino, sed in sensu longe diverso.* Augustinus enim gratiam ipsam esse vult operantem, et cooperantem simul cum libero arbitrio, ut infra suis locis ostendemus. Faustus vero per operantem intelligit hominem, et cooperantem vult esse Deum, vel gratiam, non simul, sed post hominis prævium meritum: unde post dicta verba *operantem, et cooperantem*, subjungit: *Potentem, et promittentem, pulsantem, et aperientem, querentem, et retribuentem.* Et ita neque gratiam veram operantem agnoscit, nec cooperantem ad idem omnino opus, vel ad eundem hominis affectum, sed cooperantem vocat, licet detur ad novum effectum, solum quia subjungitur priori actioni, et merito hominis, ut illum ad ulteriorem perfectionem adjuvet. De quo etiam subsequenti adjutorio, quale sit, nunquam satis ab illo auctore explicatur, ut sequenti capite dicam. Et hactenus de hujus erroris auctoribus, quorum sententias fuse explicare volui, ut plena notitia ipsius erroris habeatur, quam his temporibus existimo necessariam, et ideo in capite sequenti pluribus modis erit locupletanda.

33. *De hoc errore notantur Sulpitius et Gennadius, sine sufficienti lamen fundamento.* — Prius vero lectorem admonitum velim, nonnullos alios ejusdem temporis illustres viros hoc errore aliquando maculatos existimari, fortasse sine causa, vel sine sufficienti probatione. Unus est Severus Sulpitius, qui vitam B. Martini, et alia insignia opera scripsit, et inter sanctos recensetur die 29 januarii in Martyrologio romano, quia Gennadius, in Catalogo virorum illustrium, de illo in fine dicit, in senectute fuisse a Pelagianis deceptum, postea vero resipuisse, et poenitentiam usque ad mortem egisse. Cui fidem præbet Baronius ann. 431, num. 189 et sequentibus. Sentit autem non toto errore Pelagii fuisse infectum, sed tantum doctrina semipelagiana denigratum: simulque conjectat, auctoritate Epistolæ a Cœlestino conscriptæ contra obtrepatores Augustini fuisse commotum, et ita ad saniorum mentem rediisse. Ego vero in hac re valde sum dubius, rationem autem meæ dubitationis statim aperiam. Alius enim a scriptoribus ecclesiasticis de hoc errore suspectus esse dicitur, Gennadius, ut sæpius idem Baronius testatur ann. 433, numer. vigesimo-octavo, ubi Gennadium vocat ejusdem farinae cum

Cassiano; et numer. trigesimo, dicit Gennadium æque Pelagianum Cassianum excusare, et Prosperum damnare. Idemque colligi potest ex eo quod Faustum etiam et ejus libros laudat, ut mox videbimus; item ex eo quod, in eodem libro de ecclesiasticis scriptoribus, Rufinum vehementer laudat, et in fine illum Hieronymo præfert, cum tamem etiam ipse Rufinus de pelagiana hæresi suspectus sit, et ideo opera ejus inter apocrypha a Gelasio censentur, quia hoc in eis Hieronymus annotavit. Unde tandem affirmat Baronius, ann. 490, numer. quadragesimo-quinto, Gennadium fuisse unum ex Gallicanis presbyteris, de quibus Prosper et Hilarius apud Cœlestinum conquesti sunt, propter Semipelagianorum doctrinam contra Augustinum. Idemque affirmat auctor censuræ ad librum de Ecclesiast. dogm., in 3 tom. operum Augustin., in Append., in princip. Qui etiam addit, etiam in illo libro haberi nonnulla, in quibus latet semipelagiana doctrina, et ideo caute legenda esse.

34. *Argumentum cur Severus inter Semipelagianos annumerari non debet.* — Hinc ergo dubium mihi oritur de his quæ Gennadius de Sulpitio Severo refert; qui enim fieri potest ut Severum deceptum dixerit, sequendo errorem quem ipse approbabat? aut quomodo in laudem illius ponit, quod peccatum illud poenitentia delere studuerit, cum ipse in Cassiano et Fausto illud peccatum non damnaverit, sed defendere? Respondebit forte aliquis cum Baronio, in posteriori loco allegato, Gennadium ipsum etiam resipuisse, quia ipse, in ultimo capite sui libri de Scriptoribus ecclesiasticis, de se refert, inter alia opera scripsisse librum quemdam de sua fide, eumque ad Gelasium Pontificem misisse, quod est signum fidelis et catholici scriptoris. Imo, conjectat Baronius illum librum fuisse, qui nunc extat de Ecclesiasticis dogmatibus, et a Gelasio fuisse correctum et emendatum, et auctorem in meliorem frugem fuisse mutatum, factumque plene Catholicum, et ad Massiliensem episcopatum promotum. Nam Adrianus Papa, in epistola ad Carolum Magnum pro defensione secundæ Synodi Nicenæ, in capit. quinquagesimo-quinto, illum sub nomine Sancti Gennadii, Episcopi Massiliensis, allegat.

35. *Refutatio evasionis.* — Sed hoc imprimis non expendit difficultatem; nam certe, si Gennadius Semipelagianus fuit, in eodem errore perseverabat, quando librum de viris illustribus scripsit, quandoquidem Cassianum, Faustum, et alios illius erroris sectatores de-

fendit; quomodo ergo in eodem opere Severum Sulpitium ejusdem erroris notat, illumque laudat quod tandem resipuerit? Deinde, caput illud ultimum de viris illustribus, in quo dicitur Gennadius de se loqui, deest in eo libro prout habetur in fine primi tomi operum sancti Hieronymi. Præterea auctor censuræ ad lib. de Ecclesiast. dogmat. in tertio tomo operum Augustini, negat Gennadium fuisse Episcopum, sed tantum presbyterum. Quod si in hoc major fides adhibenda est epistolæ Adriani, ut revera est, potius ex illa colligitur Gennadium nunquam fuisse Pelagianum, quia, si fuisset hæreticus, etiamsi resipuisset, non tanto honore ab Adriano Papa ad fidei dogma confirmandum allegaretur. Fieri ergo potuit ut ea quæ de Cassiano et Fausto scripsit, non per errorem in doctrina, sed per ignorantiam facti dixerit, quia in bono sensu illorum sententias et loquendi modos interpretatus est. Cum enim nunc aliqui catholici id facere tentaverint, et non propterea in hæresis suspicionem veniant, quid mirum quod idem potuerit Gennadio accidere?

36. Et sane ita de illo sentire videtur Platina, cum in vita Symmachi circa finem dicit: *Hujus (id est Symmachi) tempore Ecclesiam Dei multum juvit Gennadius Massiliensis Episcopus, qui, diligens Augustini imitator, et librum de dogmatibus composuit, et quid cuique ad salutem necessarium esset, declaravit.* Quod si hoc verum est, facile expenditur dubitatio posita; nam fortasse Severus Sulpitius, a Pelagianis deceptus, aliquo tempore ipsorum errores aperte professus est. Si vero fateamur Gennadium aliquando aperte contra Augustinum, cum Semipelagianis, sensisse, necessario fatendum est, cum de Severo loquitur, graviores in illo errore Pelagianum notare, quam in Massiliensibus fuerit. Verumtamen etiam illa narratio de Severo mihi est valde incerta, quia in Martyrologio Romano, die vigesima nona januarii, Sulpitius Severus, discipulus sancti Martini, et Episcopus Bituricensis, inter Sanctos numeratur, et virtutibus ac eruditione conspicuus dicitur, nullaque lapsus illius fit mentio. At vero, in die vigesima-sexta ejusdem mensis, dicitur *ejus vitam et mortem pretiosam gloriosis miraculis commendari.* Unde Guibertus Abbas, in Compendio Apologiæ pro Severo, dicit *nusquam, nisi in solo Gennadio legi, fuisse Severum a Pelagianis seductum; qui nescio, utrum hoc ipse alicubi legerit, an ex sola fama, quæ facta infectaque docet, didicerit.* De his ergo duobus,

Severo et Gennadio, nihil certo statuere possumus, nisi quod in catholica doctrina decesserint; quales autem aliquando fuerint, ad doctrinam postea tradendam non refert.

CAPUT VI.

NONNULLIS PROPOSITIS DUBIIS SEMIPELAGIANUS ERROR AMPLIUS EXPLICATUR.

1. *Præcipuus error, ac cæterorum origo.* — Primus ac præcipuus error Massiliensium, ac cæterorum fundamentum fuit: *Gratiam Dei secundum merita hominum dari*, ut ex Augustino, libr. de Prædest. Sanctor., Prospero et Hilario, in epistolis ad ipsum sumitur, et optime declaravit idem Prosper in epistola ad Rufinum, initio. Unde operæ pretium est exponere, in quibus actibus liberi arbitrii illud meritum ponerent; quale et quam necessarium existimarent esse illud meritum ad gratiam obtinendam, quid comprehenderent sub illa gratia, quæ propter tale meritum datur; ac subinde an sincere et proprie nomine gratiæ uterentur, vel etiam palliate Pelagianorum more, quæ omnia sequentibus dubiis explicitius disseremus.

In quibus actibus, seu in quo usu liberi arbitrii hoc meritum Semipelagiani collocaverint.
Dubium 1.

2. *Prima sententia in proposito dubio.* — Aliqui existimant posuisse hoc meritum in sola voluntate credendi, quam a solo libero arbitrio esse credebant, vel etiam in fide quadam imperfecta et naturali, quæ statim ex illa voluntate efficaci oriretur. Ita significat Augustinus, libr. de Prædestinatione Sanctorum, ubi, hac ratione, totam disputationem contra Semipelagianos ad hoc reducit, ut fidem et initium fidei non ex solo libero arbitrio, sed ex gratia Dei esse ostendat, ac proinde, si quod est in fide meritum, non esse mere humanum, sed esse ex gratia. Neque etiam ipsam fidem voluntatemve credendi esse posse ex merito humano, tum quia alias non esset gratia, tum etiam quia ipsa fides est omnis meriti initium, et consequenter fidei initium est initium totius gratiæ et sanctificationis, ut idem Augustinus dixit epist. 107, in fine.

3. *Secunda sententia tenenda.* — Sed, quamvis verum sit Semipelagianos posuisse hoc meritum in voluntate credendi, et fide naturali, non tamen in sola illa. Quia Augustinus non